

KONFERENSIYALAR UZ

— ANJUMANLAR PLATFORMASI

O'ZBEKISTON – 2030: INNOVATSIYA, FAN VA TA'LIM ISTIQBOLLARI

**III RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY
KONFERENSIYA MATERIALLARI**

IYUL, 2025-YIL

O‘ZBEKISTON — 2030: INNOVATSIYA, FAN VA TA’LIM ISTIQBOLLARI

**III RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY
KONFERENSIYASI MATERIALLARI**

2025-yil, iyul

TOSHKENT-2025

ISBN 978-9910-09-222-0

O'ZBEKISTON – 2030: INNOVATSIYA, FAN VA TA'LIM ISTIQBOLLARI. III Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari. – Toshkent: Scienceproblems team, 2025. – 49 bet.

Elektron nashr: <https://konferensiyalar.uz>

Konferensiya tashkilotchisi: “Scienceproblems Team” MChJ

Konferensiya o'tkazilgan sana: 2025-yil, 10-iyul

Mas'ul muharrir:

Isanova Feruza Tulqinovna

Annotatsiya

Mazkur nashrda “O'zbekiston — 2030: innovatsiya, fan va ta'lim istiqbollari” nomli I Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi doirasida taqdim etilgan ilmiy maqolalar to'plami jamlangan. Unda O'zbekistonning turli oliy ta'lim va ilmiy-tadqiqot muassasalari, tarmoq tashkilotlari, mustaqil tadqiqotchilar tomonidan taqdim etilgan ijtimoiy-gumanitar, iqtisodiyot, huquq, biologiya, tibbiyot va boshqa sohalarga oid maqolalar kiritilgan. Maqolalarda ilm-fanning zamonaviy yo'nalishlari, innovatsion texnologiyalar, ta'lim islohotlari hamda barqaror taraqqiyotga oid masalalar muhokama qilingan. To'plam akademik izlanishlar, amaliy tajribalar va ilmiy xulosalarni birlashtirgan holda, fanlararo integratsiyani chuqurlashtirish va ilmiy hamkorlikni kuchaytirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: ilmiy-amaliy konferensiya, innovatsiya, fan va ta'lim, O'zbekiston 2030, barqaror rivojlanish, ilmiy izlanishlar, fanlararo integratsiya, ilmiy hamkorlik, texnologik taraqqiyot, zamonaviy ta'lim.

ISBN 978-9910-09-222-0

Barcha huquqlar himoyalangan.

© Scienceproblems team, 2025-yil

© Mualliflar jamoasi, 2025-yil

MUNDARIJA

TEXNIKA FANLARI

G`ulomov Ibrohim

MANG`IT NA`MOYONIDAN OLINGAN NIOBIY VA TANTAL SAQLAGAN MA`DANLARNI

BOYITISH.....4-10

TARIX FANLARI

Xolova Umida, Jalolova Zarina

MA`RIFATPARVARLIK RUHI VA AYOL OBRAZINING YUKSALISHI: DILSHODI BARNO

NIGOHIDA 11-14

Sobirov Sardorbek

YETTISHAHAR DAVLATI ASOSCHISI YOQUBBEK BADAFLAT FAOLIYATIGA

BIR NAZAR..... 15-19

FALSAFA FANLARI

Mamadiyarova Malika

OILAVIY QADRIYATLARNING AXLOQIY XUSUSIYATI 20-22

FILOLOGIYA FANLARI

Xudoynazarova O`g`lonoy

TIBBIY DISKURDA DINIY BARQAROR BIRIKMALAR 23-25

Abdukaxarova Gulnoza

O`ZBEK TILIDA IQTISODIY ANGLISIZMLARNING SHAKLLANISHIGA TA`SIR

ETUVCHI OMILLAR 26-28

Mustafayev Ozod

O`ZBEKISTONDA "RAQAMLI (INTERAKTIV) ADABIYOT" MUHITINING SHAKLLANISHI VA

ADABIY ASARLARNING ONLAYN PLATFORMALARDAGI EVOLUTSIYASI 29-32

YURIDIK FANLARI

Allamberganova Farida

ISTE`MOLCHI HUQUQLARINI HIMOYA QILISHDA ROMAN-GERMAN VA ANGLO-SAKSON

HUQUQIY TIZIMLARIDAGI O`ZIGA XOS XUSUSIYATLAR 33-40

PEDAGOGIKA FANLARI

Rasulov Erkin

KOGNITIV HAMDA METAKOGNITIV FAOLIYATLAR O`RTASIDAGI BOG`LIQLIK VA ULARNI

RIVOJLANTIRISH USULLARI 41-45

PSIXOLOGIYA FANLARI

Smetova Gulzar

TIBBIYOT XODIMI FAOLIYATIDA PSIXOLOGIK BILIMLARNING AHAMIYATI..... 46-48

O'ZBEKISTONDA “RAQAMLI (INTERAKTIV) ADABIYOT” MUHITINING SHAKLLANISHI VA ADABIY ASARLARNING ONLAYN PLATFORMALARDAGI EVOLUTSIYASI

Mustafayev Ozod Nosirovich

O'zbekiston Yozuvchilar uyushmasi a'zosi, Tadqiqotchi

Annotatsiya. Ushbu maqolada O'zbekistonda raqamli (interaktiv) adabiyot muhitining shakllanish jarayoni hamda adabiy asarlarning internet platformalaridagi rivojlanish yo'nalishlari tahlil qilinadi. Maqolada raqamli texnologiyalar va internet tarmoqlari orqali adabiy merosning yangi shakllarda taqdim etilishi, xususan audiokitoblar, interaktiv hikoyalar, bloglar, ijtimoiy tarmoqlardagi adabiy sahifalar va onlayn portallar misolida ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: Interaktiv adabiyot, raqamli adabiyot, audiokitoblar, texnologiya va adabiyot, onlayn adabiy platformalar, sun'iy intellekt

THE FORMATION OF THE "DIGITAL (INTERACTIVE) LITERATURE" ENVIRONMENT IN UZBEKISTAN AND THE EVOLUTION OF LITERARY WORKS ON ONLINE PLATFORMS

Mustafayev Ozod Nosirovich

Member of the Writers' Union of Uzbekistan,
researcher

Annotation. This article analyzes the process of forming the digital (interactive) literary environment in Uzbekistan, as well as the development trends of literary works on internet platforms. The article examines the presentation of literary heritage in new forms through digital technologies and internet networks, particularly in the form of audiobooks, interactive stories, blogs, literary pages on social media, and online portals.

Key words: Interactive literature, digital literature, audiobooks, technology and literature, online literary platforms, artificial intelligence.

DOI: <https://doi.org/10.47390/978-9910-09-222-0/uzb-07>

KIRISH

Raqamli adabiyot sohasida jahon olimlari tomonidan amalga oshirilgan dissertatsiyalar va tadqiqotlar, adabiyotshunoslikning yangi va innovatsion yo'nalishlari bo'lib, ular adabiyot, texnologiyalar va interaktiv platformalar o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni o'rganadi. Albatta, adabiyot va texnologiya o'rtasidagi tarixiy munosabat asrlar davomida shakllanib kelgan dinamik o'zaro ta'sir jarayonidir. Texnologiya doimo adabiyotning yaratilishi, tarqatilishi va iste'mol qilinishiga ta'sir ko'rsatib kelgan.¹

Bugungi kunda sun'iy intellekt sohasi jadal rivojlanib borayotgan ekan, ko'plab kasblar qatori adabiyotning o'rnini ham zamonaviy texnologiyalar egallashi xavotirlari ham tug'ildi. Demakki, texnologiyalarning adabiyotga ta'sirini o'rganish yanada dolzarblasdi. Qolaversa, XXI asr — internet zamonida “raqamli avlod” yetishib chiqdiki, endi ularning adabiy didini

¹ Manpreet Kaur, “Digital Narratives: Exploring Literature in the Age of Technology”, American Research Journal of Humanities and Social Sciences, Vol 10, no. 1, 2024, pp. 1-2.

shakllantirish va mutolaaga jalb etisgda aynan texnologiyalardan unumli foydalana oladigan ijodkorlar qatlamini shakllantirish zarurati ham paydo bo'ldi.

Adabiyot va raqamli texnologiyalar o'rtasidagi bog'liqlik hozirgi kunda dunyo bo'ylab e'tibor qaratilayotgan soha hisoblanadi. Raqamli adabiyot, uning yangi shakllari va interaktiv usullari bilan, adabiyotning o'qish, talqin qilish va taqdim etish jarayonini tubdan o'zgartirmoqda. O'zbekistonda ham bu soha hozirgi vaqtda rivojlanmoqda. Raqamli adabiyotga oid tadqiqotlar, bir tomondan, global miqyosda adabiyotning yangi shakllarini yaratish va ular orqali o'quvchi bilan aloqani o'zgartirish jarayonlarini kuzatadi, boshqa tomondan esa, milliy adabiyotning yangi ijtimoiy kontekstda qanday rivojlanishini o'rganadi. O'zbek adabiyoti onlayn muhitda, ayniqsa, raqamli kutubxonalar, ijtimoiy tarmoqlar, bloglar va boshqa raqamli platformalarda keng tarqalgan. Bugungi kunda O'zbekistonda adabiyotning raqamli muhitda saqlanishi va tarqatilishi bilan bog'liq masalalar alohida ahamiyatga ega. Ko'plab adabiy asarlarning raqamlashtirilishi, eski asarlarning yangi avlodga yetkazilishi va ularni o'quvchilarga onlayn platformalarda taqdim etish imkoniyatlari tobora kengayib borayapti. Raqamli adabiyot o'quvchi bilan interaktiv aloqalarni o'rnatadi, bu esa adabiyotning o'qish jarayonini yangi bosqichga olib chiqadi. O'quvchi nafaqat pasiv ravishda matnni o'qib, talqin qilishi, balki uning rivojlanishiga bevosita ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Adabiyotlar tahlili: "Raqamli adabiyot" tushunchasi asosan 1990-yillardan keyin ommalasha boshladi. Internet va kompyuter texnologiyalarining tez sur'atda rivojlanishi, matn va tasvirlarning raqamli shakllarda birlashtirilishi, audio va video elementlarining adabiyotga kiritilishi bilan birga bu sohaning ilmiy va amaliy yondoshuvlari tobora ko'paydi. Raqamli adabiyot tushunchasi o'zining tarixiy rivojlanishida aniq bir muallifga yoki olimga bog'liq bo'lmagan holda, 1990-yillarning boshlaridan raqamli texnologiyalar yordamida yaratilgan adabiyot shakllarini ifodalash uchun qo'llanilgan. Bir qator amerikalik (AQSH) pioner yozuvchilar va olimlar ushbu sohada birinchi tadqiqotlar va yangi adabiyot shakllarini yaratishda muhim rol o'ynaganlar. Misol uchun, Maykl Joysning "Peshin chog'i — bir hikoya" ("Afternoon, a story" (1990)¹ nomli interaktiv adabiy asari gipertekst (hypertext) matn bo'lib, u boshqa matn bo'laklariga bog'langan havolalarni (linklarni) o'z ichiga oladi. Interaktiv gipertekst hikoya, ya'ni o'quvchi har safar turli havolalar orqali yangi voqealar rivoji bilan tanishib boradi. O'zbek adabiyotida hali bunday asarlar yaratilmagan bo'lsada, keying yillarda milliy adabiyotimiz vakillarining internet tarmog'idagi faolligi ularning o'z o'quvchilari bilan interaktiv munosabatlarini ta'minlab kelayapti. Bu uyg'un jarayon esa, albatta yozuvchining yangi asarlar yaratishi, mavzular belgilashiga bevosita ta'sir ko'rsatadi va turtki beradi.

Asosiy qism: "Raqamli adabiyot" tushunchasi bugungi kunda milliy adabiyotshunosligimizda va tilshunosligimizda ham ba'zan qo'llanilayotganini uchratish mumkin. Xususan, "Til va adabiyot" jurnalining 2025-yil, 6-sonida e'lon qilingan "Til va madaniyatning adabiyotga ta'siri: zamonaviy yo'nalishlar va muammolar" sarlavhali maqolada quyidagicha fikrlar uchraydi: "Mavjud zamonaviy ommaviy madaniyat va texnologiyalar adabiyotning lingvokulturologik yo'nalishiga ham sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Virtual va raqamli adabiyot rivojlanib, til va madaniyatni ifodalash shakllari o'zgarib bormoqda. Ayniqsa,

¹ <https://www.youtube.com/watch?v=Xyy3EYqNIB8>

internet orqali madaniyatlararo muloqot kengayib, turli tillar va madaniyatlar orasidagi chegaralar tobora yo'qolib bormoqda".¹

O'zbekistonda raqamli adabiyotning shakllanishi jarayonida "Mutolaa" loyihasi singari tashabbuslar, shuningdek, Xurshid Davron tomonidan yaratilgan "kh-davron.uz" portali² va unga o'xshash onlayn platformalar muhim rol o'ynamoqda. Bu resurslar orqali adabiy kontentning raqamli formatlarda ommaga taqdim etilishi, bir tomondan, adabiyotning targ'iboti va ta'siri kengayishini ta'minlasa, boshqa tomondan esa yangi, interaktiv o'quvchi tajribasiga zamin yaratmoqda. Mazkur jarayonlar O'zbekistonda raqamli adabiyot muhitining shakllanishi uchun konseptual asos bo'lib xizmat qilmoqda.

So'nggi yillarda, kitobxonlar orasida audiokitoblardan foydalanish madaniyati keng ommalashayapti. Xususan, "Mutolaa" loyhasining "Youtube" tarmog'idagi sahifasi bugungi kunda 17,5 mingdan ortiq obunachiga ega. Platformaga joylashtirib borilayotgan asarlar o'rtacha 5-10 ming atrofida tinglanmoqda. O'zbekiston xalq artisti Muhammadali Abduqunduzov mutolaasida atoqli o'zbek va tojik yozuvchisi Sadridin Ayniyning "Sudxo'ring o'limi" (1922) qissasi esa 67 ming martadan ortiq tinglangan. Yana bir "Audiokitoblaruz" sahifasida e'lon qilinayotgan audioasarlari ham 10 mingdan 500 ming marotaba qadar tinglanayotgani diqqatni tortadi. Audiokitoblarni kundalik vazifalarni bajarish bilan uyg'unlikda tinglash mumkinligi, yo'lda yurayotganda, sport bilan shug'ullanganda yoki uy ishlarini qilayotganda tinglash, qolaversa ovoz, intonatsiya hamda musiqiy fon asarni ta'sirchan va hayotiy ifoda etish imkoniyatlari badiiy adabiyotning jamiyatga singishida yangi to'lqinni paydo qildi.

Endilikda, sun'iy intellekt asardagi voqealar ketma-ketligini badiiy generatsiya qilish, ya'ni jonlantirish imkonini ham bermoqda. Demak, kelgusida badiiy asarlarni yanada ta'sirliroq shaklda auditoriyaga yetkazish mumkin bo'ladi. Buning uchun esa aynan, ijtimoiy tarmoqlarni chuqur o'zlashtirib, adiblar o'z onlayn sahifalari orqali ijodiy namunalarini va adabiyot hamda ijtimoiy hayot haqidagi xulasoalarini jamoatchilikka taqdim etib kelayotganlaridek, sun'iy intellekt sohasini ham ma'lum darajada egallagan adabiyot vakillari yetishib chiqishi mumkin. Yozuvchilar, nafaqat badiiy ijod bilan, balki texnologik yondoshuvlarni o'z asarlariga kiritish orqali esa o'z auditoriyalarini kengaytirish imkonihga ega bo'lishadi.

XULOSA:

Zamonaviy texnologiyalarning, xususan, raqamli platformalar va sun'iy intellektning adabiy jarayonga ta'siri tobora kuchayib bormoqda. Raqamli adabiyot o'zbek adabiy muhitida hali nisbatan yangi bo'lsa-da, uning shakllanishi milliy adabiyotning evolyutsiyasi uchun muhim bosqichdir. Ushbu o'zgarishlar yozuvchi va o'quvchi o'rtasidagi an'anaviy chegara va rol taqsimotlarini yangicha shakllantirayotganiga guvoh bo'lyapmiz. Albatta, har qanday texnologiyalar, xususan sun'iy intellekt ham yangi turdagi adabiyot yaratishda muvaffaqiyatli yordamchi vosita bo'lishi mumkin, ammo u to'liq ravishda yozuvchilarning o'rnini egallay olmaydi. Yozuvchi shaxs o'zining hissiyotlari, tajribalari va ijodiy tafakkuri orqali chuqur ma'no-mazmun kasb etuvchi asarlar yaratadi. Sun'iy intellekt tomonidan yaratilgan asarlar esa insoniy ijod chi'qqisi — estetik qiymatini to'liq aks ettira olmaydi. Shu bois yozuvchilarning

¹ Xidirov X. Aliyeva N. Maqola. Til va madaniyatning adabiyotga ta'siri: zamonaviy yo'nalishlar va muammolar. Til va adabiyot jurnali. 2025-yil-6-son.

² <https://kh-davron.uz/>

jamiyatdagi ta'siri pasaymaydi, aksincha, ular texnologiyalarni o'z asarlariga qo'shish orqali yangi uslublar va imkoniyatlar yaratishda davom etadilar.

Yozuvchilar endilikda nafaqat badiiy matn yaratuvchi, balki kontent yaratuvchi, texnologik vositalarni o'z ijodida faol qo'llovchi zamonaviy ijodkorlar sifatida shakllanmoqda. Sun'iy intellekt bu jarayonda yordamchi vosita sifatida xizmat qilayapti, ammo inson ijodining ruhiy-psixologik daqiq nuqtalarini tahlil qilish — qila olish, faqatgina badiiy adabiyotning muhim qadriyati bo'lib qolaveradi. Kelgusida o'zbek adabiyoti sun'iy intellekt, virtual reallik (VR texnologiyalar) va raqamli hikoyachilik asosida yangi ko'rinishlarga ega bo'lishi mumkin. Bu esa nafaqat texnologik, balki madaniy, ijtimoiy va estetik jarayonlar bilan bog'liq muhim yangi yo'nalishlarni ochib beradi

Adabiyotlar/Литература/References:

1. Manpreet Kaur, "Digital Narratives: Exploring Literature in the Age of Technology", American Research Journal of Humanities and Social Sciences, Vol 10, no. 1, 2024, pp. 1-2.
2. Xidirov X. Aliyeva N. Maqola. Til va madaniyatning adabiyotga ta'siri: zamonaviy yo'nalishlar va muammolar. Til va adabiyot jurnali. 2025-yil-6-son.
3. "kh-davron.uz" portal
4. <https://www.youtube.com/watch?v=Xyy3EYqNIB8>

O‘ZBEKISTON — 2030: INNOVATSIYA, FAN VA TA’LIM ISTIQBOLLARI

III RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY KONFERENSIYASI MATERIALLARI
2025-yil, 10-iyul

Mas’ul muharrir: *F.T.Isanova*
Texnik muharrir: *N.Bahodirova*
Diszayner: *I.Abdihakimov*

O‘ZBEKISTON — 2030: INNOVATSIYA, FAN VA TA’LIM
ISTIQBOLLARI. III Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi
materiallari. – Toshkent: Scienceproblems team, 2025. – 49 bet.

Elektron nashr: <https://konferensiyalar.uz>

Konferensiya tashkilotchisi: Scienceproblems Team

Konferensiya o‘tkazilgan sana: 2025-yil, 10-iyul

ISBN 978-9910-09-222-0

Barcha huquqlar himoyalangan.
© Scienceproblems team, 2025-yil.
© Mualliflar jamoasi, 2025-yil.